

Jono Pašakauskio parengto Motiejaus Kazimiero Sarbievijaus gyvenimo aprašymo šaltinių klausimu

DARIUS ANTANAVIČIUS

Lietuvos istorijos institutas, Tilto g. 17, 01101 Vilnius
El. paštas d.antanavicius@gmail.com

Jono Pašakauskio XVIII a. viduryje parengtas ir iki šiol rankraščiu likęs didžiulis jėzuitų vienuolijos narių gyvenimo aprašymų, arba savotiškų biografinių apybraižų, rinkinys „Apie garsius Jėzaus Draugijos Lietuvos provincijos vyrus“ kol kas nėra išsamiai tirtas šaltiniotyros aspektu, t. y. neaišku, kokie buvo J. Pašakauskio žinių šaltiniai. Straipsnis yra pirmas bandymas pradėti tokius tyrimus ir atsakyti į konkretų klausimą, kokie buvo J. Pašakauskio šaltiniai, kuriais jis rėmėsi XVIII a. viduryje rengdamas poeto M. K. Sarbievijaus gyvenimo aprašymą. Tai atvejo (*case study*) pobūdžio tyrimas.

Raktažodžiai: Laurynas Bojeris (Laurentius Boierus), Kasparas Niesieckis (Kasper Niesiecki), Jonas Pašakauskis (Jan Poszakowski), Motiejus Kazimieras Sarbievijus (Maciej Kazimierz Sarbiewski) Natanaelis Southwellas (Nathanael Southwell), šaltiniotyra

Senosios Lietuvos literatūros 52 (2021) knygoje, pasirodžiusioje tik 2024 m. balandžio mėn., buvo publikuotas Jono Pašakauskio (Jan Poszakowski, 1684–1757) XVIII a. pirmojoje pusėje parengtas labai vėlyvas garsiojo poeto Motiejaus Kazimiero Sarbievijaus (Maciej Kazimierz Sarbiewski, 1595–1640) gyvenimo aprašymas [5]. Ši publikacija sulaukė operatyvaus Živilės Nedzinskaitės ir Dariaus Antanavičiaus atsakymo, kuriuo buvo įrodyta, kad išliko originalus M. K. Sarbievijaus nekrologas, parengtas po jo mirties Varšuvoje 1640 m. [17]¹. Ta pačia proga, pasitelkus naujus archyvinius šaltinius, buvo atskleista iki šiol nežinoma tikroji M. K. Sarbievijaus mirties priežastis (veikiausiai

1 NB. Jau publikavus minėtą straipsnį ir papildomai gilinantis į ankstesnę literatūrą paaiškėjo, kad originalus M. K. Sarbievijaus nekrologas dar prieš dešimt metų buvo aptartas (nepublikuojant – *nota bene* – paties teksto) lenkų istoriko Radosławo Lološ darbe [15]. Tai, kad jis buvo išspausdintas mažai žinomame rinkinyje straipsnių, parengtų vienoje regioninėje konferencijoje Lenkijoje skaitytų pranešimų pagrindu, matyt, lėmė, kad ši publikacija iki šiol neminima M. K. Sarbievijaus gyvenimo ir kūrybos tyrėjų, nėra prieinama internete ir apskritai sunkiai pasiekama (pvz., Lietuvoje jokia biblioteka ar privatus asmenys neturi minėto straipsnių rinkinio egzemplioriaus).

plaučių tuberkuliozė), tad mokslinėje ir populiariojoje literatūroje plačiai paplitusią netikėtos poeto mirties dėl patirto insulto versiją nuo šiol teks pamiršti. Taip pat paaiškėjo, kad remiantis naujais šaltiniais, gali tekti keisti M. K. Sarbievijaus mirties dieną iš 1640 m. balandžio 2-osios į 3-iąją.

Skelbiant minėtą straipsnį kai kurie jo autoriams tuo metu antraeilės reikšmės dalykai liko prielaidų sferoje, todėl, paaiškęjus naujiems faktams, atsirado galimybė tiksliai atsakyti į klausimą, kokie buvo paties J. Pašakauskio šaltiniai, kuriais jis rėmėsi rengdamas minėtą M. K. Sarbievijaus gyvenimo aprašymą. Toks ir yra pagrindinis šio straipsnio tikslas.

Jėzuitas J. Pašakauskis ir jo rašytinis palikimas yra sulaukęs dėmesio tiek lenkų, tiek lietuvių istoriografijoje². Pastaruoju metu pasirodė keletas publikacijų [4; 16], susijusių su jo iki šiol neišleistu rankraščiu „Apie žymius Jėzaus Draugijos Lietuvos provincijos vyrus“ (*De viris illustribus provinciae Litvaniae Societatis Iesu*), kuris saugomas Pietų Lenkijos jėzuitų provincijos archyve Krokuvoje. Tai tūkstančio puslapių rankraštinė knyga *in quarto*. Į ją J. Pašakauskis surinko ir surašė kelis šimtus XVII a. pradžios – XVIII a. pirmosios pusės Jėzaus Draugijos Lietuvos provincijos jėzuitų trumpų gyvenimo aprašymų³. Dėl savo apimties rankraštis iki šiol neišleistas. Dalis jo jau prieinama ir internete⁴.

J. Pašakauskio parengtas jėzuitų gyvenimų santraukų rinkinys kol kas nėra išsamiai tirtas šaltiniotyryniu aspektu, t. y. neaišku, kokie buvo paties J. Pašakauskio informacijos šaltiniai, yra tik keletas preliminarų pastebėjimų.

2024 m. buvo baigtas Kražių kolegijos šaltinių, saugomų Jėzaus Draugijos archyve Romoje, publikavimas [11–13]. Paskutinėje – trečiojoje – dalyje, be vadinamųjų pirmųjų ir antrųjų katalogų, pirmą kartą paskelbti visi Kražių kolegijoje ir jai priklausiusiose Varnių bei Tilžės misijose mirusių Draugijos narių nekrologai *in extenso* originalo, t. y. lotynų, kalba. Rengiant spaudai šiuos nekrologus ir vėliau tuo pagrindu parašytą straipsnį [1], teko susidurti ir su J. Pašakauskio tekstais. Buvo nustatyta, kad iš 148 Kražių kolegijoje ir Varnių bei Tilžės misijose 1620–1773 m. mirusių asmenų J. Pašakauskis vienaip ar kitaip paminėjo 36 asmenis. Rašydamas apie kai kuriuos jų J. Pašakauskis rėmėsi tik įvairių jam prieinamų vienuolijos katalogų informacija, nes nieko daugiau neturėjo, ir baigdavo iškalinga fraze „apie jį man nieko nebuvo parašyta“ arba „apie jį man nieko nebuvo pranešta“ [1, 215].

Paaiškėjo ir kitas svarbus faktas, kad tais atvejais, kai J. Pašakauskis turėjo po ranka mirusių asmenų nekrologus, juos tiesiog perrašinėdavo, kai kada daugiau, kai kada mažiau keisdamas, o kai kada savais žodžiais perpasakodamas. Tokio metodo mastas liks neaiškus tol, ligi nebus ištirti visų Lietuvos jėzuitų provincijoje mirusių jėzuitų nekrologai, saugomi šios vienuolijos generalinio vyresniojo archyve Romoje (*Archivum Romanum Societatis Iesu*), ir nebus sulygintos „romietišku“ ir J. Pašakauskio tekstų versijos. O kol tai įvyks, galima atlikti vieną kitą šaltiniotyrynį tyrimą, kuris į J. Pašakauskio parengtas žymesnius Lietuvos jėzuitų provincijos vienuolių biogramas leis pažvelgti platesniu žvilgsniu.

J. Pašakauskio sudarytas jėzuitų biogramų korpusas chronologiškai apima XVII–XVIII a. pirmąją pusę. Formaliai žiūrint, jame neturėtų būti asmenų, mirusių prieš 1608 m., kada buvo įkurta ir patvirtinta atskira nuo Lenkijos Lietuvos jėzuitų provincija,

2 Su J. Pašakauskio biografija ir veikla susijusių tyrimų bibliografija pateikiama ką tik pasirodžiusioje M. Čiurinsko publikacijoje [3].

3 Ši medžiaga jau suregistruota [8, 279–290].

4 Prieiga per internetą: <https://jac.ignatianum.edu.pl/items/show/409>.

tačiau *terminus a quo* negali būti visiškai tiksliai apibrėžtas. Reikalas tas, kad yra minėtos taisyklės išimčių. J. Pašakauskis mini keletą jėzuitų, kurie mirė priklausydami Lenkijos jėzuitų provincijai dar iki atskiros Lietuvos provincijos įkūrimo. Šiai grupei priskirtini, pavyzdžiui, Jonas Estas (Est(h)o, apie 1555–1603), Albertas Mroskovskis ar Mroskovijus (Mroscovius, apie 1547–1608), Laurynas Artūras Fauntas (Faunteus, 1552–1591), Baltazaras Hostounskis (Hostounský, 1534?–1600), Martynas Laterna (1552–1598) ir keletas kitų. *Terminus ad quem* – 1757 m., t. y. paties J. Pašakauskio mirties data.

Kaip minėta, abejonių nekelia faktas, kad rengdamas biogramas J. Pašakauskis naudojo jam prieinamais mirusių savo kompatrų nekrologais. Kitas dalykas, kokie buvo jo žinių šaltiniai tais atvejais, kai tiksliai žinoma, jog konkretaus asmens nekrologas dėl vienkokių ar kitokių aplinkybių neišliko arba net nebuvo (kiek dabar galima spręsti iš žinomų šaltinių) parašytas?

Atsakyti į šį klausimą padės tik konkrečių biogramų analizė. Kaip pirmą pasitaikiusį pavyzdį galima nurodyti Lauryno Bojerio (Laurentius Boierus) atvejį. Šis švedų kilmės jėzuitas, gimęs apie 1561 m., dėl nepavykusios garsiojo Antonio Possevino akcijos grąžinti Švedijos karalių Joną III į Katalikų Bažnyčios glėbį 1578 m. buvo priverstas palikti tėvynę ir visą likusį savo gyvenimą praleido iš pradžių popiežiškose seminarijose (Prahoje, Olomouce), o 1587 m. įstojęs į jėzuitų vienuoliją – dabartinės Lenkijos, Lietuvos, Latvijos ir Estijos teritorijose veikusiose jėzuitų kolegijose, kurios tuo metu priklausė Lenkijos jėzuitų provincijai. 1604 m. įsteigus Lietuvos viceprovinciją, kuri, kaip minėta, 1608 m. tapo atskira provincija, L. Bojeris darbavosi tik Lietuvos jėzuitų provincijai priklausiusiose kolegijose ir mirė 1619 m. vasario 13 d. Branievo kolegijoje (dabartinė Lenkija).

L. Bojeris mirė tuo metu, kai septintoji Generalinė vienuolijos kongregacija jau buvo įtvirtinusi reikalavimą tam tikru būdu paminėti mirusius savo narius vadinamuosiuose Metiniuose laiškuose. Šis reikalavimas davė postūmį rengti ir atskiras velionių gyvenimo apybraižas, trumpiau vadintinas tiesiog nekrologais. Lenkijos provincijos namuose jie pradėdami rašyti nuo 1615 m., o Lietuvos provincijos namuose – nuo 1620 metų. Tai įrodo išlikusių nekrologų chronologija nekrologų knygos, kurios dabar saugomos minėtame šios vienuolijos generalinio vyresniojo archyve Romoje. Deja, L. Bojerio nekrologas iki mūsų dienų neišliko arba net nebuvo parengtas. Apie L. Bojerį J. Pašakauskis parašė štai ką:

„P. Laurentius Boierus, natione Svecus, patria Stokholmensis, poeta laureatus, admissus ad Societatem anno Salutis 1587, aetatis 24. In ea docuit humaniores literas novennio, mathematicis triennio, controversias de fide biennio, spiritualis coadiutor formatus. Multa versu heroico scripsit. Inter alia extat eius poema titulo Carolo-machia, seu victoria auspiciis Sigismundi III regis Poloniae de Carolo Sudermaniae duce anno 1605 in Livonia relata, Vilnae typis academicis 1606 in 4. Item Pompa Casimiriana, id est celebritas, qua imago s. Casimiri ex Urbe Vilnae illata est, Brunsbergae in 4. Illius sunt illi versiculi solstitia et aequinoctia exprimentes secundum Calendarium Gregorianum: *Maxima Paulini, minima est lux postera Thomae. / Ut Linus autumnum, sic ver Benedictus adaequat* etc. Vir erat insignis pietatis, modestiae et religiositatis. Mortalitem exiit Brunsbergae die 13 februarii 1610 [!], aetatis 47“ [19, 72].

Kas buvo J. Pašakauskio žinių šaltinis? Tai nustatoma labai lengvai: jis rėmėsi gerai žinomu Natanaelio Southwello (Nathanael Southwell, tikroji pavardė Bacon, 1598–1676) bio-bibliografiniu darbu. Palyginkime:

„Laurentius Boierus, natione Suecus, patria Stockolmensis; poeta laureatus; admissus in Societatem Cracoviae anno salutis 1587, aetatis 24. Rhetoricam et humaniores litteras novennio in ea professus est; mathesim triennio, controversias de fide biennio, spiritualis coadiutor formatus. Mortalitatem exuit Braunsbergae die 13 februarii 1619. Scripsit multa versu, sed ea aut suppresso nomine aut alieno vulgavit. Extat inter alia eius poemata [:] *Carolo-Machia lib. 3, seu Victoria auspiciis Sigismundi III regis Poloniae de Carolo Sudermanniae duce anno 1605 in Livonia relata*. Vilnae typis academicis 1606 in 4. Item eius est [:] *Pompa Casimiriana*, id est *Celebritas, qua imago sancti Casimiri ex Urbe Vilnae illata est*, heroico poemate descripta. Brunsbergae in 4“ [20, 539].

Taigi J. Pašakauskis iš esmės perrašė N. Southwello tekstą, pridėjęs tik neva L. Bojeriui priskiriamas labai išradingas hegzametro eilutes apie ilgiausią ir trumpiausią kalendorinių metų dieną, taip pat rudens ir pavasario lygiadienius, susietus su šv. Pauliumi, šv. Tomu, šv. Linu ir šv. Benediktu. Kol kas neaišku, iš kur paimta ši žinia ir ar ji apskritai patikima. Lieka tikėti arba netikėti.

Dabar pereiname prie pagrindinio šio straipsnio tikslo: kokiais šaltiniais rėmėsi J. Pašakauskis aprašydamas M. K. Sarbievijaus gyvenimą? Pirmiausia reikia grįžti prie J. Pašakausko parengtos M. K. Sarbievijaus gyvenimo apybraižos publikuotos Onos Dilytės-Čiurinskienės šio teksto apibūdinimo:

„Sarbievijaus gyvenimą Pašakauskis aprašo glaustai, kaip ir dera „gyvenimo santraukoje“ (*summariolum*), dėmesį sutelkdamas į pagrindinę teminę giją – „geros mirties“ ir ruošimosi jai motyvą. Žymiojo Lietuvos provincijos jėzuito gyvenimo pavyzdžiu, pasiremdamas kitų jėzuitų liudijimais ir pamokslininkų pavyzdžiais, iliustruoja pasaulio tuštybę, kviesdamas ją reflektuoti, tačiau nepamiršta ir pagirti poeto bei pamokslininko gabumų, darbų ir nuopelnų Draugijai. Skaitytojui bus įdomu sužinoti Pašakausko pateikiamas Sarbievijaus mirties detales ir jas palyginti su kitomis viešajame diskurse ir mokslinėje literatūroje sklindančiomis versijomis. Be abejo, šis trumpasis Sarbievijaus gyvenimo aprašymas jau vėlyvas (ankstesni nėra išlikę), bet jį, kaip ir kitus, Pašakauskis greičiausiai rengė remdamasis iš karto po mirties Varšuvoje parašytu nekrologu, nes toks turėjo būti parengtas pagal Draugijos reikalavimus. (Toku atveju, jei toks XVIII a. viduryje jau nebuvo išlikęs, jį galbūt parengė pats Pašakauskis; tą rodytų jo nuorodos į kitus autorius.)“ [5, 203–204].

Visa ši ilgoka citata akivaizdžiai byloja, kad teksto parengėja traktuoja J. Pašakausko žodžius kaip savarankišką autorinį tekstą, turintį tam tikrą informacinę, literatūrinę ir net tikėjimo vertę. Dalis cituotų teiginių buvo paneigta bendrame su Ž. Nedzinskaite išspausdintame straipsnyje. Jame, be kita ko, buvo spėliojama, iš kur pirmasis M. K. Sarbievijaus kūrybos bei biografijos tyrėjas Lebrechtas Gotthelfas Langbeinas galėjo sužinoti apie paskutines M. K. Sarbievijaus gyvenimo dienas. Buvo pasvarstyta, kad „J. Pašakauskis su trumpindamas perpasakojo paskelbtą L. G. Langbeino versiją arba jis ir buvo tas „vienas garbingas senolis ir didžiausią autoritetą turintis Jėzaus Draugijos vyras“, kuriuo rėmėsi pats L. G. Langbeinas“ [16, 285].

Publikavus minėtą straipsnį ir labiau pasigilinus į L. G. Langbeino ir J. Pašakausko tekstų santykį netruko paaiškėti, kad taip būti negalėjo. Akivaizdžiausiai tai įrodo epizodo, susijusio su popiežiaus Urbono VIII užduotimi M. K. Sarbievijui parodyti gebėjimą rašyti eiles *ex tempore*, minimo abiejų autorių, sugretinimas.

1 lentelė. L. G. Langbeino ir J. Pašakauskio tekstų palyginimas

L. G. Langbeinas [14, 49]	J. Pašakauskis [19, 742]
Fuisse olim quemdam civem Romanum, patrem, qui filiolo suo comite per substratum Tibridi pontem una cum cane transiisset, transeundo autem filium, quem pater manu duxisset, in fluvium decidisse; ignoraretur tamen, utrum ex culpa patris an ineluctabili fato quodam. Canem vero, qui decidentem infantem vidisset pereuntemque fere puerulum arripuisse et viventem adhuc extraxisse. Volebat Urbanus, ut Sarbievius hanc fabulam carmine complecteretur, quod etiam pro celeri quo erat captu praestabat et sine haesitatione hos versus fundebat: <i>Proiicit in Tiberim puerum pater, at canis effert. Hic gerit officium patris, at ille canis.</i>	Commendaverat Urbanus Sarbievio versu exprimendam hanc rem. Parens quidam Romae, inopia pressus an furore correptus, proiecit e ponte in Tiberim proprium filium, quem dum vortex aquarum absorberet, canis doctus res proiectas Domino suo apportare, incidit in aquas et iam iam aquis suffocandum in littus <i>secundo et tertio</i> extulit. Pater Mathias narratam rem ex tempore hoc expressit disticho: <i>Proiicit in Tiberim puerum pater, at canis effert. Hic gerit officium patris, at ille canis. Vel: Fit pater ergo canis, fit canis ergo pater.</i>

Tas pats epizodas abiejų autorių aprašomas skirtingai, ypač išsiskiria priežasčių, kaip vaikas atsidūrė Tiberyje (*utrum ex culpa patris an ineluctabili fato quodam / inopia pressus an furore correptus*), aiškinimas, todėl J. Pašakauskis turėjo remtis kažkuo kitu.

Surasti J. Pašakauskio žinių šaltinį nėra sunku. Jis naudojosi savo „kolegos“, Lenkijos provincijos jėzuito ir visiems istorijos tyrėjams gerai žinomo Kasparo Niesieckio (Kasper Niesiecki, 1682–1744) vadinamuoju „Herbynu“ [19], kuris pirmą kartą keturiais tomiais buvo išleistas 1738–1743 m. Lvoje, jėzuitų kolegijos spaustuvėje, nors istorikai dabar dažniausiai cituoja jo antrąjį leidimą, išėjusį XIX amžiuje. Įdomiausia, kad didelių paieškų nė nereikėjo, nes K. Niesieckį (ir N. Southwellą) kaip savo žinių šaltinį J. Pašakauskis pats mini savotiškame M. K. Sarbievijaus gyvenimo aprašymo juodraštyje (parengiamajame variante), kuris yra jo rankraščio pabaigoje⁵.

M. K. Sarbievijus minimas K. Niesieckio „Herbyno“ ketvirto tomo 38–39 puslapiuose. Šis tomas pasirodė 1743 m., tai leidžia tiksliau apibrėžti laiką, kada J. Pašakauskis turėjo parengti savo tekstą apie M. K. Sarbievijų – tai turėjo įvykti 1744–1755 metais. Antrąją datą galėtų pagrįsti nežinia kieno ranka padarytas įrašas minėtoje M. K. Sarbievijaus gyvenimo aprašymo juodraštinėje versijoje, kur nurodoma, kad 1755 m. gruodžio 20 d. jis buvo iš Varšuvos pasiųstas į Lietuvos provincijos archyvą Vilniuje⁶. Tiesa, neaišku, kaip suprasti žodžius „iš Varšuvos“, nes pats J. Pašakauskis tuo metu darbavosi Nesvyžiaus kolegijoje. Šiaip ar taip galutinis *terminus ad quem* yra 1757-ieji – J. Pašakauskio mirties metai.

Tai, kad J. Pašakauskis rėmėsi K. Niesieckiu ir daug kur tiesiog pažodžiui išvertė jo žinias apie M. K. Sarbievijų, įrodo abiejų tekstų sutapties 3 lentelė. Čia pakaks paminėti svarbiausius faktus ir argumentus.

5 „Mathias Casimirus Sarbyewski, Masovita, palatini Masoviae Stanislawi (ut habet Niesiecki) germanus frater <...>. Vir omni scientiarum genere excellens rhetoricam, philosophiam et theologiam Vilnae docuit summa cum laude (ut ait Sotvellus in Bibliotheca scriptorum Societatis“ [19, 951].

6 „Vita P. Casimiri Sarbiewski Varsavia ad archivum Provinciae missa 20 decembris 1755“ [19, 951].

J. Pašakauskio tekste nėra jokių kitų M. K. Sarbievijaus gyvenimo epizodų, kurie nebūtų minimi K. Niesieckio „Herbyne“. Iš 18 mūsų sunumeruotų J. Pašakauskio teksto segmentų (galimas, žinoma, ir kitoks skirstymas) tik pats pirmasis ir paskutinis J. Pašakauskio sakinyss neturi savo atitikmens K. Niesieckio versijoje. Pirmojo sakinio „unikalumą“ paaiškinti lengva: jame nurodyti pagrindiniai M. K. Sarbievijaus gyvenimo faktai (giminystės ryšys, įstojimo į vienuoliją metai, amžius ir vienuolinė formacija – keturių įžadų profesas). Daugumą jų J. Pašakauskis paprasčiausiai nurašė iš minėto N. Southwello veikalo [20, 600], iš K. Niesieckio pridėjęs tik žinią apie M. K. Sarbievijaus giminystę su Mazovijos vaivada Stanislovu Sarbievskiu. N. Southwello buvo tiesiog nurašytas J. Pašakauskio taip pat kitų dviejų sakinių atveju (žr. tekstų sutapties 3 lentelės 2 ir 3 punktus). Šiais dviem N. Southwello sakiniiais rėmėsi ir K. Niesieckis.

J. Pašakauskio teksto segmentai Nr. 4–16 yra daugiau ar mažiau pažodiniai atitinkamų K. Niesieckio vietų vertimai. Geriausiai tai įrodo kai kurios pažodžiui arba beveik pažodžiui išverstos frazės.

2 lentelė. J. Pašakauskio pažodžiui išverstos K. Niesieckio frazės

K. Niesieckis	J. Pašakauskis
i sam wielki poeta	magnus et ipse poeta
czy z niedostatku, czy też z gniewu własnego	inopia pressus an furore correptus
którego gdy nurt bystrej rzeki już już na dno pogrążał	quem dum vortex aquarum absorberet
Pisze o nim ks. Kraszewski in <i>Proloquiis domesticis</i> pag. 329	P. Kraszewski in Proloquio [s] domest. f. 329 scribit de Patre Sarbievio
W tym nadjechał do króla pan znaczny	Venit interim eo temporis unus ex magnatibus ad regem
Które z nieporównanym powiedziawszy plauzem tylko co zszedł z ambony, na łóżku się położył, ciężką maligną do trzeciego dnia ztrawiony	Qua cum ingenti plausu habita vix descendit ex ambone, lecto lethaliter affigitur ac intra triduum gravi maligna extinguitur
Przyczyną skwapliwej śmierci była kropla krwawa, która z czoła zpadła Sarbiewskiego	Causavit celerem mortem gutta sanguinis erumpens e fronte
Po śmierci swojej pokazał się widomie księdzu naszemu Szałabskiemu, na ten czas kaznodziei lubelskiemu	Post mortem visibiliter apparens Patri Szałabski, concionatori Lublinensi

M. K. Sarbievijaus išleistų kūrinių sąrašas, kurį nurodė J. Pašakauskis, galėjo būti perimtas tiek iš K. Niesieckio, tiek tiesiai iš N. Southwello. Kategoriskai ką nors tvirtinti keblu, nes tekstai visais trimis atvejais vienodi.

Vienintelis sakinyss, kurio nėra nei K. Niesieckio, nei N. Southwello knygoose, susijęs su tariamu M. K. Sarbievijaus dalyvavimu komisijos, kuriai buvo pavesta pataisyti Katalikų Bažnyčios brevijoriaus himnų tekstus, darbe (žr. 18 punktą). Iš kur J. Pašakauskis perėmė

šią žinią, kol kas nustatyti nepavyko. Tai gali būti chronologiškai ankstyviausias jos pėdsakas istoriografijoje, nors M. K. Sarbievijaus vaidmuo brevijoriaus taisymo darbuose laikomas labai abejotinu, bent jokių patikimų žinių autentiškuose šaltiniuose apie tai nėra likę [7, 119]. Greičiausiai tai yra dar viena su M. K. Sarbievijumi susijusi legenda, kurios šaknys glūdi XVIII a. literatūroje.

Kai kuriose vietose J. Pašakauskis papildydavo K. Niesieckį ir N. Southwellą savo žodžiais arba remdamasis nenurodytais jam žinomais šaltiniais. Pavyzdžiui, minėdamas teologijos daktaro laipsnio suteikimo M. K. Sarbievijui faktą, jis pamini, kad tai įvyko Vilniaus Šv. Jono bažnyčioje. Šiuos žodžius, kurių nėra K. Niesieckio knygoje, J. Pašakauskis pridėjo, aišku, gerai žinodamas panašių iškilnių rengimo smulkmenas arba net remdamasis Alberto Vijūko-Kojalavičiaus darbu [9, 128].

Kai kurias K. Niesieckio frazes J. Pašakauskis paprasčiausiai praleido ar patrupino. To pavyzdys – tekstų sutapties 3 lentelės 10 ir 11 punktai. Tarp jų yra K. Niesieckio teksto atkarpa, kurią J. Pašakauskis tiesiog praleido. K. Niesieckio tekstą J. Pašakauskis apskritai vertė tiksliai nesilaikydamas originalo struktūros ir keisdamas sakinių seką (pateikiamoje tekstų sutapties 3 lentelėje pagrindu paimtas J. Pašakauskio tekstas).

Gilesnė K. Niesieckio ir jį kartojusio J. Pašakauskio tekstų analizė taip pat atskleidžia, kokia gali būti nepatikima žodinė ir ja besiremianti rašytinė tradicija, kurių tikrumą visada reikia tikrinti. Štai K. Niesieckis ir vėliau, žinoma, J. Pašakauskis, remdamiesi Jono Kraševskio (Jan Kraszewski, 1633–1708) 1699 m. Krokuvoje išleista knyga *Proloquia domestica* [10, 329], kartoja istoriją apie tai, kaip M. K. Sarbievijus jau neva po savo mirties sapne pasirodė kitam Jėzaus Draugijos tėvui Stanislovui Šalapskiui (Stanisław Szalapski, 1600–1639). Bet yra žinoma, kad S. Šalapskis mirė metais anksčiau už M. K. Sarbievijų, todėl pastarasis „po savo mirties“ niekaip negalėjo pasirodyti kitam velioniui⁷.

Apibendrinimas. Tyrimas atskleidė, kad J. Pašakauskio parengtas M. K. Sarbievijaus gyvenimo aprašymas nėra savarankiškas autorinis tekstas, turintis biobibliografinės, literatūrinės ar kokios nors kitos vertės. Paaiškėjo, kad jis yra tik K. Niesieckio ir N. Southwello tekstų kartojimas ir vertimas. J. Pašakauskio rankraščio „Apie žymius Jėzaus Draugijos Lietuvos provincijos vyrus“ tekstai yra „klastingi“ ir skelbiant po vieną jo parengtas biogramas neatlikus išsamios konkretaus teksto šaltiniotyrynės analizės galima pakliūti į spąstus, ypač kai norima suteikti tokiam tekstui biobibliografinės ar literatūrinės vertės ir padaryti jį atskiros publikacijos objektu. Ar tai menkina J. Pašakauskio veikalą kaip šaltinį? Jokių būdu. Šis rankraštis yra unikalus kaip visuma, t. y. kelių šimtų Lietuvos provincijos jėzuitų biografinių duomenų žinynas, neabejotinai vertas, kad ateityje būtų pagaliau paskelbtas *in extenso*. Preliminariai galima teigti, kad vertingiausios jame bus paties J. Pašakauskio gyventu metu, t. y. XVIII a. pirmosios pusės, mirusių jėzuitų biografijos, nes apie savo bendramžiū jis turėjo tiesioginių žinių ir liudijimų. Be jų, J. Pašakauskio rankraštyje pasitaikys ir tokių savarankiškos faktografinės ir pan. vertės neturinčių tekstų kaip aptartieji L. Bojerio ir M. K. Sarbievijaus gyvenimo aprašymai. Kiek jų yra, parodys tolesni tyrimai. Tokiais atvejais jais reikia remtis labai atsargiai, pirmiausia nustatyti J. Pašakauskio žinių šaltinius ir ištirti jų santykį su originaliu konkretaus asmens nekrologu, lyginti juos su pirminiais

7 Yra liudijimų, kad M. K. Sarbievijus iš karto po savo mirties pasirodęs Mikalojui Lancicijui, arba Lenčyckiui (Łęczycki, 1574–1653). Pastaroji istorija ypač įsidėmėtina tuo, kad M. Lancicijus regėjimo metu vis dėlto buvo gyvas [2, 315–316; 21, 178]. Taigi M. K. Sarbievijaus ir S. Šalapskio atveju kažkas pripainiota.

vienalaikiais Jėzaus Draugijos biobibliografinio pobūdžio šaltiniais, kuriais yra Metiniai laiškai, Istorijos, katalogai, XVI–XVIII a. spaudiniai ir pan.

3 lentelė. J. Pašakauskio, K. Niesieckio ir N. Southwello tekstų sutaptis (NB. J. Pašakauskio teksto redakcija atlikta straipsnio autoriaus)

Nr.	J. Pašakauskis	K. Niesieckis	N. Southwells
1	P. Mathias Casimirus Sarbiewski, Masovita, palatini Masoviae Stanislai germanus frater, adlectus in Societatem provinciae Litvanae anno Domini 1612, aetatis 17, in ea 4 vota professus.		Matthias Casimirus Sarbievius, natione Polonus, gente Mazovita, provinciae Lithuaniae, adlectus in Societatem anno Domini 1612, aetatis 17, vota quatuor solemnna concepit.
2	Vir omnium scientiarum genere excellens, rhetoricam, philosophiam et theologiam Vilnae docuit cum summa laude.	Maciej Kazimierz w Zakonie naszym wybornego we wszystkich naukach poleru. Retoryki, filozofii, teologii w Wilnie z taką u wszystkich imienia swego sławą uczył,	Vir omni scientiarum genere excellens, rhetoricam, philosophiam et theologiam Vilnae docuit cum laude.
3	Doctorali laurea coram Vladislao IV rege Poloniae (qui suo illum annulo inaugurari voluit) decoratus in ecclesia academica s. Ioannis Vilnae anno 1636.	że gdy w oczach Władysława IV, króla polskiego, doktorski brat biret, król, sygnet swój zdjawszy, na palec go Macieja włożył z osobliwszą umiejętności jego pochwałą w roku 1636.	Doctorali laurea coram serenissimo Poloniae rege Vladislao IV, qui suo illum annulo inaugurari voluit, decoratus ad regias conciones adscitus est.
4	Urbanus VIII pontifex maximus, magnus et ipse poeta, summe aestimavit in Sarbievio felicem in pangendis carminibus facilitatem fecitque illum laureatum poetam.	Przedtym zaś Urban VIII papież, i sam wielki poeta, szacując sobie w Sarbiewskim i pretkość, i gładkość w pisaniu wierszów, laurem mu poetycznym głowę ozdobił.	
5	Commendaverat Urbanus Sarbievio versu exprimendam hanc rem.	Urban VIII papież będącemu na ten czas w Rzymie Sarbiewskiemu, chcąc doznać jego chybkoci w opisanu wierszów, powiedział taką historią.	
6	Parens quidam Romae, inopia pressus an furore correptus, proiecit e ponte in Tiberim proprium filium, quem dum vortex aquarum absorberet, canis edoctus res proiectas domino suo apportare, incidit in aquas et iamiam aquis suffocandum in littus secundo et tertio extulit.	„Ociec“, prawi, „jeden, idąc przez most na Tybrze postawiony, czy z niedostatku, czy też z gniewu własnego syna wrzucił w pomienioną rzekę, którego gdy nurt bystrej rzeki już już na dno pogrążał, pies wskoczył w rzekę i na brzeg jej zdrowo go od zguby wyniósł“. Kazał ją tedy we dwóch tylko wierszach i z konceptem jeszcze wyrazić.	

3 lentelė. (Tęsinys)

Nr.	J. Pašauskis	K. Niesieckis	N. Southwellas
7	Pater Mathias narratam rem ex tempore hoc expressit disticho: <i>Proiicit in Tiberim puerum pater, at canis effert.</i> <i>Hic gerit officium patris, at ille canis.</i> <i>Vel: Fit pater ergo canis, fit canis ergo pater.</i>	Co ks. Maciej bez zwłoki żadnej tegoż czasu tak opisał: <i>Proiicit in Tiberim puerum pater, at canis effert.</i> <i>Hic gerit officium patris, at ille canis.</i>	
8	P. Kraszewski in Proloquio [s] domest. f. 329 scribit de Patre Sarbievio, quod ipsi noctu vigilanti, tunc professori theologiae in Academia Vilnensi, apparuerit Pater Iacobus Olszewski in provincia Litvana celeberrimus concionator et suus in theologia professor (de quo supra dictum est), qui assumpto hoc themate <i>Vanitas vanitatum et omnia vanitas</i> (Eccl. 1) coram eo per horam peroravit de inanitate mundi.	Pisze o nim ks. Kraszewski in Proloquiis domesticis pag. 329, że mu się na jawie w nocy na ten czas w wileńskiej Akademii uczącemu teologii pokazał ks. Jakub Olszewski, wstawiony kaznodziejską funkcją w Zakonie naszym i kazaniami do druku podanemi kapłan i założywszy za thema owe Eklezjastyka Pańskiego cap. 1 słowa <i>Vanitas vanitatum et omnia vanitas</i> długie na godzinę kazanie o próżności świata powiedział.	
9	Ex hac insolita concione inferebat Sarbievius velocem sui ad aeternitatem transitum, ad quem exinde diligentius se disposuit.	Co o sobie samże powiadał ks. Maciej, głęboko tedy to napomnienie roztrząsnąwszy: „Nie co inszego musi być”, wnosił sobie, „tylko że mię w krótkce do siebie Bóg wezwie”, przetoż tym pilniej do niego się gotował.	
10	Ad regias demum conciones adscitus, magna sui fama, non cum minore Dei Optimi Maximi gloria suo munere et vita functus est Varsaviae 2 aprilis 1640 aetatis 45, Societatis 28.	Kaznodzieją potym królewskim u tegoż Władysława z żalem wszystkich na wieczne życie przeszedł w Warszawie w roku 1640 2 aprilis.	Obiit Varsaviae die 2 Aprilis 1640, ab initia Societate 28.
		Nie mógł się jednak oprzeć usilnemu naleganiu króla Władysława IV wzywającemu go do siebie na ambonę królewską. Kazał tedy przed nim z niewypowiedzianą i imienia swego sławą, i Boską chwałą, wszakże ustawicznie się ode dworu królewskiego wyłamywał, żeby się był tym lepiej w komórcie zakonnej do nieba przyprawił, ciężkoć było i wspomnieć o tym Władysławowi królowi, który w nim tak bardzo korzystał.	

3 lentelė. (Tęsinys)

Nr.	J. Pašauskasis	K. Niesieckis	N. Southwells
11	Porro praematurae eius mortis haec fuit occasio. Iteratis precibus obtinuerat Pater Mathias a rege manumissionem ab aula iamque laetus Varsavia accingebat se itineri ad locum per superiores sibi destinatum.	Na koniec jednak nakłonił się na prośbę ks. Sarbiewskiego. Wesół tedy wyjeżdża z Warszawy.	
12	Venit interim eo temporis unus ex magnatibus ad regem, orat inixe, ut liceret sibi vel semel audire e regio suggesto famosissimum ecclesiasten perorantem. Rex et postulatis hominis et suo desiderio stimulatus, impetrat unicam concionem.	W tym nadjechał do króla pan znaczny, który że się przed Władysławem wydał, jak sobie życzył przynajmniej raz słyszeć każącego ks. Sarbiewskiego, król, chcąc ukontentować człowieka, wielkim naleganiem wymógł to na Macieju, że się już z drogi wrócił i kazania podjął.	
13	Qua cum ingenti plausu habita vix descendit ex ambone, lecto lethaliter affigitur ac intra triduum gravi maligna extinguitur.	Które z nieporównanym powiedziawszy plauzem tylko co zszedł z ambony, na łóżku się położył, ciężką maligną do trzeciego dnia ztrawiony.	
14	Causavit celerem mortem gutta sanguinis erumpens e fronte intense intra paucas horas circa concionem laborantis.	Przyczyną skwapliwej śmierci była kropla krwawa, która z czoła zpadła Sarbiewskiego, z natężeniem myślącego o kazaniu.	
15	Post mortem visibiliter apparens Patri Szałabski, concionatori Lublinensi, his eum verbis affatus est: <i>et regium concionatorem, et laureatum poetam, et doctorem theologiae fuisse vanitas est</i> . His dictis ferventorem religiosae perfectionis curam ingressit concionatori, qui anniversaria huius visionis die vitam sancte finivit.	Po śmierci swojej pokazał się widomie księdzu naszemu Szałabskiemu, na ten czas kaznodziei lubelskiemu, i mówi do niego: „Pater Szałabski, <i>et regium concionatorem, et laureatum poetam, et doctorem theologiae fuisse vanitas est</i> ”. Co powiedziawszy zniknął, ten zaś goręcej od tego czasu żyć Bogu począł, a gdy przyszła rocznica tego widzenia i dzień ten, w rok potym świątobliwie życie swoje zakończył.	
16	Elenchus operum P. Mathiae Casimiri Sarbiewski.	Są te w druku jego pisma.	Edidit

3 lentelė. (Tęsinys)

Nr.	J. Pašakauskis	K. Niesieckis	N. Southwellas
17	1. Scipio mareschcalis in funere Ioannis Stanislai Sapiehae	1mo. <i>Laska marszałkowska albo kazanie na pogrzebie Jana Stanisława Sapiehy, wielkiego maszałka litewskiego, in 4 w Wilnie 1635</i>	<i>Conciones in funere Ioannis Stanislai Sapiehae marischalci Lithuaniae</i>
	2. Oratio panegyrica in translatione corporis s. Casimiri in novum sacellum	2do. <i>Oratio panegyrica in solenni corporis s. Casimiri translatione, 1636 in 4 Vilnae</i>	<i>Orationem de s. Casimiro 1635</i>
	3. Obsequium gratitudinis ab Apolline Crosensi Ioanni Carolo Chodkiewicz, palatino Vilnensi	3tio. <i>Obsequium gratitudinis ab Appolline Crosensi Ioanni Carolo Chodkiewicz, palatino Vilnensi, 1619 in 4 Vilnae</i>	<i>Edidit nomine collegii Crosensis carmine Obsequium gratitudinis ab Apolline Crosensi Ioanni Carolo Chodkiewicz, palatino Vilnensi Vilnae typis academicis 1619 in 4</i>
	4. Sacra lithothesis in prima templi collegii Crosensis ab eodem Chodkiewiczio fundati inchoatione	4to. <i>Sacra lithothesis in prima templi collegii Crosensis a Chodkiewiczio fundati inchoatione, Vilnae 1622 in 4to</i>	<i>Sacram lithothesim in prima templi collegii Crosensis ab eodem fundati inchoatione ibidem 1621 in 4</i>
	5. Honor sanctorum reliquiis Vilnae exhibitus, oratio soluta	5to. <i>Honor sanctorum reliquiis Vilnae exhibitus, oratio soluta, Vilnae 1634 in 4to</i>	<i>Honorem sanctorum reliquiis Vilnae exhibitum Vilnae oratione soluta ibidem 1631 in 4</i>
	6. Oratio, qua antistitem Vilnensem novum Abrahamum Woyna nomine collegii Vilnensis excepit	6to. <i>Oratio, qua antistitem Vilnensem novum Abraham Woyna nomine collegii Vilnensis excepit</i>	<i>Orationem, qua antistitem Vilnensem novum Abrahamum Wvonym nomine collegii Vilnensis excepit ibidem</i>
	7. Lyricorum libri IV variis typis excusi etc. etc.	7mo. <i>Lyricorum libri 4, librum epodon et alterum epigrammaton multoties impressum [...]</i>	<i>Lyricorum libros 3 Vilnae primum 1628 [...]</i>
18	His annumerari potest correctio hymnorum ecclesiasticorum, quam ipse fecit iussu Urbani VIII, dum ageret poenitentiarium Romae.		

Gauta 2025 02 11

Priimta 2025 04 28

Literatūra ir šaltiniai

- [1] ANTANAVIČIUS, Darius; NEDZINSKAITĖ, Živilė. Kražių kolegijoje mirusių jėzuitų nekrologų korpusas: statistika, tekstų genezė ir koreliacija, redagavimas, autorystė ir vertė. *Istorijos šaltinių tyrimai*, 2024, Nr. 8, p. 197–224.
- [2] [BALBIN, Bohuslav]. *Vita venerabilis patris Nicolai Lancicii e Societate Jesu <...>*. Pragae: Joannes Caspar Muxel, 1690.
- [3] [ČIURINKAS, Mintautas, par.]. *Compendium Vitae P. Joannis Poszakowski. Senoji Lietuvos literatūra*, 2022, Nr. 53, p. 233–252.

- [4] ČIURINSKAS, Mintautas. Jono Pašakauskio SJ (1684–1757) veiklos tyrimai ir pirmasis jo gyvenimo aprašymas. *Senoji Lietuvos literatūra*, 2022, Nr. 53, p. 213–232.
- [5] [DILYTĖ-ČIURINSKIENĖ, Ona, par.]. Tėvo Motiejaus Kazimiero Sarbievijaus gyvenimo santrauka. *Senoji Lietuvos literatūra*, 2021, Nr. 52, p. 202–212.
- [6] *Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564–1995*. Oprac. Ludwik Grzebień SJ przy współpracy zespołu jezuitów. Kraków: Ignatianum, Wydawnictwo WAM, 2004.
- [7] GŁADYSZ, Bronisław. Ks. Maciej Kazimierz Sarbiewski a reforma hymnów brewiarzowych za czasów papieża Urbana VIII. *Prace Komisji Filologicznej [Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk]*. T. 3. Poznań: Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, 1927, p. 1 [267]–122 [388].
- [8] GRZEBIEŃ, Ludwik. *Inwentarz Archiwum Prowincji Polski Południowej Towarzystwa Jezusowego w Krakowie. Rękopisy do 1820 roku*. Kraków: Akademia Ignatianum w Krakowie, 2017.
- [9] KOJAŁOWICZ / WIJUK-KOJAŁOWICZ, Albertus. *Miscellanea rerum ad statum ecclesiasticum in Magno Ducatu Lituaniae pertinentium*. Vilnae: typis academicis, 1650.
- [10] KRASZEWSKI Ioannes, *Proloquia domestica excitando fervori spiritus in cordibus religiosi idonea*. Cracoviae: Nicolaus Alexander Schedel, 1699.
- [11] *Kražių kolegijos šaltiniai, saugomi Jėzaus Draugijos archyve Romoje. I dalis (1608–1700)=Fontes collegii Crosensis, qui in Archivo Romano Societatis Iesu asservantur. Pars I (1608–1700)*. Parengė=ediderunt Ž. Nedzinskaitė, D. Antanavičius. Vilnius, 2019.
- [12] *Kražių kolegijos šaltiniai, saugomi Jėzaus Draugijos archyve Romoje. II dalis (1701–1773)=Fontes collegii Crosensis, qui in Archivo Romano Societatis Iesu asservantur. Pars II (1701–1773)*, parengė=ediderunt Ž. Nedzinskaitė, D. Antanavičius, Vilnius, 2022.
- [13] *Kražių kolegijos šaltiniai, saugomi Jėzaus Draugijos archyve Romoje. III dalis. Pirmieji bei antrieji katalogai ir nekrologai=Fontes collegii Crosensis, qui in Archivo Romano Societatis Iesu asservantur. Pars III. Catalogi primi et secundi necnon necrologia defunctorum*. Parengė=ediderunt Ž. Nedzinskaitė, D. Antanavičius. Vilnius, 2024.
- [14] LANGBEIN, Lebrecht Gotthelf. *Commentatio de Mathiae Casimiri Sarbievii S. I. Poloni vita, studiis et scriptis*. Dresdae: G. C. Walter, 1753.
- [15] LOLO, Radosław. Vita prima oczyma współbraci, czyli Maciej Kazimierz Sarbiewski SJ w świetle zakonnego nekrologu. *Maciej Kazimierz Sarbiewski SJ i jego twórczość. Studia i materiały*. Redakcja naukowa J. Lichański, T. Kaczorowska. Pułtusk: Akademia Humanistyczna im. A. Gieysztor, Academia Europaea Sarbieviana, Akademickie Towarzystwo Edukacyjno-Naukowe „Atena“, 2015, p. 93–103.
- [16] ŁUKASZEWSKA-HABERKOWA, Justyna. Tradycja i kultura Towarzystwa Jezusowego w Rzeczypospolitej Obojga Narodów jako wzorce i przykłady w *De viris illustribus* Jana Poszakowskiego SJ. *Res historica*, 2022, Nr. 53, p. 95–112.
- [17] NEDZINSKAITĖ, Živilė; ANTANAVIČIUS, Darius. Originalus Motiejaus Kazimiero Sarbievijaus nekrologas ir poeto mirties priežastis. *Lituanistica*, 2024, Nr. 70(4), p. 281–291.
- [18] NIESIECKI, Kasper. *Korona polska przy złotej wolności starożytnemi rycerstwa polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego klejnotami <...> ozdobiona <...>. Tom Czwarty*. [Lwów]: Drukarnia Collegium Lwowskiego Societatis Iesu, 1743.
- [19] POSZAKOWSKI, Jan. *De viris illustribus provinciae Lithuaniae Societatis Iesu* [rankraštis, saugomas Pietų Lenkijos jėzuitų provincijos archyve Krokuvoje, Nr. 1536].
- [20] [SOUTHWELL, Nathanael]. *Bibliotheca scriptorum Societatis Iesu <...>*. Romae ex typographia Iacobi Antonii de Lazzaris Varesii, 1676.
- [21] *Żywot w. x. Mikołaja Lanciego abo Łenczickiego Societatis Iesu pisany od Kazimierza Kojalowicza i Bogusława Balbina Czecha, tegoż Zakonu kapłanów. Dokonał roku Pańskiego 1652 [!]. s. l., s. a.*

DARIUS ANTANAVIČIUS

On the Sources of the Life of Maciej Kazimierz Sarbiewski by Jan Poszakowski

Summary

De viris illustribus provinciae Lithuaniae Societatis Iesu, a huge collection of summaries of the lives of deceased members of the Lithuanian province of the Society of Jesus compiled by Jan Poszakowski SJ (1684–1757) in the middle of the eighteenth century, exists in manuscript till date and has not yet been thoroughly investigated from the point of view of the sources used by the compiler. This article is the first attempt to initiate such research in the form of a case study.

In 2024, a brief description of the life of Maciej Kazimierz Sarbiewski SJ compiled by Poszakowski in the middle of the eighteenth century was published in volume 52 of *Senoji Lietuvos literatūra* [Early Lithuanian Literature]. Darius Antanavičius and Živilė Nedzinskaitė promptly responded to this publication with the article on the original necrology of Sarbiewski, which was published in *Lituanistica* (2024, vol. 70/4), in which the most plausible cause of Sarbiewski's death (i.e., tuberculosis) was suggested as well. The actual paper deals with the problem of written sources, which Poszakowski used while compiling his description of Sarbiewski's life. Ona Dilytė-Čiurinskienė considered it being an authentic text written by Poszakowski and reflecting his views about Sarbiewski, while it appeared that Poszakowski merely translated the text about Sarbiewski published in the famous *Korona polska* (vol. 4, pp. 38–39) by Kasper Niesiecki in 1743 from Polish to Latin. In addition, Poszakowski copied two sentences from *Bibliotheca scriptorum Societatis Iesu* by Nathanael Southwell. As a result, the conclusion is drawn that Poszakowski's text is of no significance in terms of independent bio-bibliographical source on the life of the famous poet. The similarities between the two texts examined are presented in Table 3.

Keywords: Laurentius Boierus, Kasper Niesiecki, Jan Poszakowski, Maciej Kazimierz Sarbiewski, Society of Jesus, Nathanael Southwell [Bacon]